

ТАҚРИЗИ

муқарризирасмӣба диссертатсияи Давлятбоева Сарвиноз Абдумаликовна дар мавзӯи “Шароитҳои педагогии ташаккули фаъолнокии маърифатии донишҷӯён дармашғулиятҳои сотсиологияи тарбияи ҷисмонӣ ва варзиш (дар мисоли Донишкадаи тарбияи ҷисмонии Тоҷикистон ба номи С.Раҳимов)”, ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.01 – педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот (илмҳои педагогӣ) пешниҳод гардидааст

Мавзӯи таҳқиқоти интихобнамудаи Давлятбоева Сарвиноз Абдумаликовнабе шак муҳим ва мубрам буда, ба яке аз масъалаҳои муҳими таҳсилот – ташаккули фаъолнокии маърифатии донишҷӯён бахшида шуда нигаронида шудааст ва он нақши пешбари вазоифи рушдидиҳандаи таълим ва тамоюли равшани онро ба рушди ҳамаҷонибаи шахсият таъйин менамояд. Дар заминаи самтгирии инкишофдиҳандаи таълим вазифаҳои тарбиявӣ бо самаранокии бештар ҳал мешаванд, ки раванди ташаккули фаъолнокии маърифатии донишҷӯёнро муайян мекунад. Таҳқиқоти озмоишии довталаби дараҷаи илмӣ нишон медиҳад, ки доираи вазифаҳои умумитаълимӣ, аллакай дар марҳалаҳои аввали донишҷӯӣ ниҳоят васеъ мебошад. Он омӯхтани силсилаи фанҳои гуманитарӣ, азҷумла сотсиологияи тарбияи ҷисмонӣ ва варзишро дар бар мегирад. Бинобар ин, муаллифи рисолаи илмӣ хеле бачо таъкид кардааст, ки дар фаъолияти таълимӣ маводи гуногунро ҷалб бояд кард, то ки онҳо ба воқуниши фаъолтару эмотсионалӣ ва шинохти амиқи кишвар ва халқи хеш мусоидат намоянд.

Вобаста ба фикрҳои ҷавқузир, ба сифати рисолаи илмӣ интихоб намудани мавзӯи “Шароитҳои педагогии ташаккули фаъолнокии маърифатии донишҷӯён дар машғулиятҳои сотсиологияи тарбияи ҷисмонӣ ва варзиш (дар мисоли Донишкадаи тарбияи ҷисмонии Тоҷикистон ба номи С.Раҳимов)” аз ҷониби Давлятбоева Сарвиноз Абдумаликовна бамаврид ва саривақтӣ маҳсуб меёбад.

Асри XXI, асри ҷустуҷӯю пажӯҳишҳои асрори илм ва ҷомеаи босуръат тағйирёбанда маҳсуб ёфта, шахси комилро ба кофтуковҳои

илмию эҷодкорӣ водор месозад. Дар чунин муҳит шахс мавқеи созандагии худро бештар тақвият бахшида, онро устувор месозад ва дар рушду нумӯи ҷомеа ва дарёфти мақеи хеш дар ҳаёт саҳми арзанда мегузорад.

Дар шароити нави ташаккули низоми ҷомеа микёси васеи мушкилотҳо ва масъалаҳои марбут ба ташаккули самтгириҳои нав, сабки зиндагӣ, намунаҳои рафтор ва маъниҳо ба миён меоянд.

Рушди фаъолияти варзишию тарбияи ҷисмонӣ зарурати омӯзиши амиқи мушкилотҳоеро чун «варзиш ва инсонгарой», «варзиш ва шахсият», «варзиш ва ҷавонон», «варзиш ва пешрафт» ва ғайраро мубрам сохтааст. Сотсиологияи тарбияи ҷисмонӣ ва варзиш бояд дар ҳаллу фасли мушкилотҳои мазкур нақши калидӣ дошта бошад, ки як бори дигар аз муҳим будани илми мазкур дар кори такмили инсон ва умуман ҷомеа шаҳодат медиҳад.

Дар марҳилаи кунунӣ сотсиологияи фаъолияти варзишию тарбияи ҷисмонӣ дорои таҳқиқоти сершумори ҷанбаи маҷмӯӣ падида овардааст. Ҳадафионҳо ошкор намудани қонуниятҳо ва далелҳои рушди тарбияи ҷисмонӣ ва варзиш, нақшионҳо дар ташаккули фард гардид.

Ба ақидаи муаллифи рисола, ҳадафи илми «Сотсиологияи тарбияи ҷисмонӣ ва варзиш» аз омӯзиши падидаҳои мазкур ҳамчун зухуроти иҷтимоӣ дар истифодаи натиҷаҳои онҳо барои пешгӯии рушди онҳо ва қабули қарорҳои дахлдори ба идоракунии такмили соҳаи мазкур равона шудава ҳамгароии фаъолияти тарбияи ҷисмонӣ ва варзиш дар зиндагии рӯзмарраи ҳар як инсон бортарбия мебошад.

Вазифаҳои асосии фани илмиеро, ки аз тарафи муҳаққиқ мавриди баррасӣ қарор дорад, метавон ба ду самт гурӯҳбандӣ намуд: ҳалли мушкилотҳои иҷтимоии фаъолияти варзишӣ ва додани ҷанбаи оммавӣ ба ҳаракати тарбияи ҷисмонӣ ва варзиш. Барои он ки ҳадафи ташаккули фаъолнокии маърифатӣ дар машғулиятҳои сотсиологияи тарбияи ҷисмонӣ ва варзиш амалӣ гардад, инсон бояд арзиши фарҳангии фаъолияти варзишию тарбияи ҷисмониро дарк намояд.

Муаллифи таҳқиқоти диссертатсионӣ дуруст таъкид кардааст, ки ҷузъи таркибии муҳтавои тарбияи ақлонӣ бояд фарогири дар инсон ташаккул додани низоми донишҳои ҷанбаи назариявидошта, ки ҳадди аксари доираи васеи масъалаҳоро аз соҳаи тиб, фалсафа ва дигар

донишхое ки бо тарбияи ҷисмонӣ иртиботи наздик доранд, дар бар гирад. Бисёр ҷанбаҳои тарбияи ҷисмонӣ ба ҳалли масъалаҳои ҷанбаи ҳаракатидошта, ба монанди истифодаи оқилонаи имконоти ҷисмонӣ, ташаккули малакаҳо ва маҳоратҳои идоракунии ҳаракатҳои бадани худ равона шудаанд.

Ба андешаронии диссертант дар он ҷанба розӣ будан метавон, ки барои амалисозии усули нав, ба ташаккули тарбияи ҷисмонӣ дар ҷомеа ва инсонӣ ҷудоғона зарураст, ки такмилдиҳии бунёдии муассисаҳои таълимӣ, сохторҳои ташкилӣ амалӣ гардида, дараҷаи тайёркунии омӯзгорони дар соҳаи тарбияи ҷисмонӣ машғулбуда, педагогҳо ва мураббӣҳои иҷтимоӣ баланд бардошташуда, воситаҳои таълимӣ, барномаҳо, нақшаҳо ва дигар ҳуҷҷатгузориҳои методии таъминкунандаи амалисозии наwgониҳо мавриди таҷдиди назар қарор дода шаванд.

Муҳаққиқ фаъолгардонии шакл ва воситаҳои таълими босифат дар фаъолнокии маърифатии донишҷӯёнро дар раванди таълими сотсиологияи тарбияи ҷисмонӣ ва варзиш объекти таҳқиқоти мавриди муҳокима ва таҳлилҳои илмӣ қарор додааст.

Наwgониҳои илмӣ таҳқиқот аз он иборат аст, ки бори нахуст моҳияти педагогии маърифатнокшавии падару модарон роҷеъ ба масъалаҳои рушди фаъолнокии маърифатии донишҷӯён тавассути таълими фанни сотсиологияи тарбияи ҷисмонӣ ва варзиши дар мисоли Донишқадаи тарбияи ҷисмонии Тоҷикистон ба номи С. Раҳимов мавридди баррасӣ ва таҳлил қарор дода шуда, дар асоси мушоҳида ва таҳқиқоти озмоишӣ ҷараёни фаъолнокии маърифатии донишҷӯён ва душворихое, ки бо онҳо дар раванди амалисозии фаъолнокии маърифатӣ ба миён меояд, назару андешаҳои илмӣ худро баён намудааст, ки боэътимоданду илман асоснок мебошанд.

Дар миёни мушкilotҳои асосии сотсиологияи фаъолияти варзишию тарбияи ҷисмонӣ лозим аст, ки ташаккули муносибати мусбати одамон ба тарзи ҳаёти солим ва тарбияи ҷисмонӣ ҳамчун шароити асосӣ номбар карда шавад. Касбикунонӣ ва тичоратикунониҳои варзиш, зарурати омӯзиши амиқи мушкilotҳои ба ҷанбаи ахлоқии ташаккули шахсияти ба варзишгар дахлдоштаро, махсусан, мубрам намудаанд.

Бояд таъкид сохт, ки мавзӯи таҳқиқоти диссертатсионӣ аз лиҳози назариявӣ ва амалӣ, сарфи назар аз он ки мавзӯи ташаккули фаъолнокии маърифатии донишҷӯёни муассисаи таҳсилоти олии равияи тарбия ҷисмонидошта бори аввал мавриди омӯзиш ва таҳқиқи қарор ёфтааст, аз ҷониби унвонҷӯй ба қадри кофӣ мавриди омӯзишу таҳқиқ қарор гирифтааст.

Дар асоси гуфтаҳои боло мо метавонем тасдиқ намоем, ки дар чараёни раванди таълим дар машғулиятҳои сотсиологияи варзиш ва тарбияи ҷисмонӣ ташаккули фаъолнокии маърифатии донишҷӯён дар чунин шароит имконпазир мебошад.

Аҳамияти назариявии таҳқиқот дар он аст, ки қонунмандии идроки фаъолнокии маърифатии донишҷӯён дар машғулиятҳои сотсиологияи тарбияи ҷисмонӣ ва варзиши Донишкадаи тарбияи ҷисмонии Тоҷикистон ба номи С. Раҳимов исбот карда шуда, ҳамчун ҳадаф, ҳосият, раванди марҳилавии таҳсилот ва дар асоси усули вазифавӣ моҳияти фаъолнокии маърифатии донишҷӯён ва рушди он ошкор гардида, марҳилаҳои ташкили раванди таълим ба рушди фаъолияти маърифатии донишҷӯён дар машғулиятҳои сотсиологияи тарбияи ҷисмонӣ ва варзиши Донишкадаи тарбияи ҷисмонии Тоҷикистон ба номи С. Раҳимов нигаронидашуда асоснок гардидаанд, тасаввурот дар бораи усули тафриқавӣ ба ташкили он дар асоси баҳисобгирии шавқу рағбатҳо ва дастовардҳои донишҷӯён дар фаъолияти мустақилонаи маърифатӣ, якҷоягии шаклҳои инфиродӣ ва гурӯҳии татбиқи он, ягонагии фаъолият ҳангоми нақши пешбари ташаккулёфтагии муносибати арзишии донишҷӯён ба фаъолияти мустақилонаи маърифатӣ густириш ёфтааст.

Аҳамияти амалии таҳқиқот дар он зухур меёбад, ки методҳои омӯзиши муназзами дастовардҳо ва мушкилотҳои донишҷӯён дар ҳалли масъалаҳои амалисозии фаъолияти мустақилонаи маърифатӣ дар машғулиятҳои сотсиологияи тарбияи ҷисмонӣ ва варзиши муассисаҳои таълимии тарбияи ҷисмонии Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод ва тасвир гардидааст, ки он имкон медиҳад ба донишомӯзон ёри амалӣ дар рушди фаъолияти маърифатии онҳо расонида шавад, маҷмӯи вазифаҳои махсус тарроҳишудаи амалисозии фаъолияти мустақилонаи маърифатии

донишчӯён дар машғулиятҳои сотсиологияи тарбияи ҷисмонӣ ва варзиши Донишкадаи тарбияи ҷисмонии Тоҷикистон ба номи С. Раҳимов коркард ва амалӣ гардидааст, ки имкони таъсиррасонии ҳадафмандонаро ба рушди фаъолияти маърифатии донишчӯён фароҳам менамояд.

Муаллиф дар рисолаи худ аз методҳои психологӣ-педагогӣ, таълимӣ-методӣ, усулҳои мантиқӣ-таърихӣ мушкilotи таҳқиқшаванда ва муқоисавию қиёси усулҳои гуногуни сбат ба ташаккули фаъолияти маърифатии донишчӯён, мушоҳидаҳои мустақим ва бавоситаи фаъолияти омӯзгорон ва донишчӯён, пурсиш, мубоҳиса, мушоҳида, муқобилгузорӣ истифода бурдааст, ки дар натиҷабардории вай таъсири амиқ расонидаанд.

Ҳамзамон, дар раванди таҳқиқот ва озмоишҳо таҳлили назариявии сарчашмаҳои илмӣ, таҳлили ҳуҷҷатҳои методӣ-таълимӣ, омӯзиш ва паҳн намудани таҷрибаи пешқадами педагогӣ дар самти ташаккули фаъолияти маърифатии донишчӯён ҷойи хосаро ишғол менамояд. Гузаронидани пурсишномаю тестҳо, мушоҳидаву суҳбатҳо ва методи математикии коркарди натиҷаҳои таҳқиқот истифода бурда шудааст.

Диссертатсияи мазкур дорои таҳлилҳои назариявӣю методологияи ғанӣ буда, мафҳумҳои калидӣ аз ҷиҳати равонӣ-педагогӣ хеле муфассал таҳлил карда шудаанд. Мақсад, вазифа, фарзия ва муқаррароти диссертатсия татбиқ ва иҷро гардидаанд. Натиҷаи таҳқиқот фарзияи пешниҳодгардидаро тасдиқ намудааст.

Қобили қайдаст, ки муаллиф дар анҷом додани таҳқиқоти диссертатсионӣ заҳмати зиёд кашидааст: миқдори зиёди адабиёт, аз он ҷумла таҳқиқоти олимони муосири тоҷику хориҷиро таҳлил намудааст.

Бо вучудиин, рисола аз камбудихо ҳолӣ набуда, ислоҳи онҳо арзиши илмӣ диссертатсияро афзун хоҳад намуд, аз ҷумла:

1. Хуб мешуд, ки мавриди таҳлилу баррасии принципҳои истифодашавандаи таълим, маводи таҷрибаи касбии худи муаллиф нишон дода мешуданд;

2. Агар дар қисми таҷрибавӣ-озмоиши таҳқиқот донишчӯёни қолҳои тарбияи ҷисмонӣ ҷалб ва иштирок мекарданд, арзишмандии диссертатсия ба маротиба меафзуд.

3. Дар таҳияи ҷадвалҳо баъзе камбудиҳои техникӣ ба назар мерасанд.

Ҳамзамон бояд афзуд, ки ин камбудиҳо ба ҳеҷ ваҷҳ арзиши илмиву амалии диссертасияро коста намегардонанд.

Хулоса

Диссертатсияи Давлятбоева Сарвиноз Абдумаликовна кори ба итмомрасидаи илмӣ-таҳқиқотӣ буда, аз ҷониби муаллиф мустақилона дар сатҳи баланди илмӣ иҷро карда шудааст.

Натиҷаҳои бадастомада, эътимодноқӣ, хулосаҳо аз ҷиҳати илмию-методӣ асоснок карда шудаанд.

Рисола бо миқдори кофӣ бо тавсияву пешниҳодҳои назариявӣ ва амалӣ, мисол ваҷадвалҳо таъмин аст.

Диссертатсия фаҳмо, босаводона навишта шуда, мураббаии таҳия, ҷобачогузори қисмҳои алоҳидаи он ба пуррагӣ риоя карда шудааст. Доир ба ҳар як боб ва умуман ба рисола хулосаҳои возеҳ бароварда шудааст.

Автореферат ба мундариҷаи асосии диссертатсия мувофиқ аст.

Муаллифи таҳқиқоти диссертатсионӣ дар рафти таҳқиқот оид ба масъалаҳои роҳҳои баланд бардоштани самаранокии раванди ташаккули фаъолияти мустақилонаи маърифатии донишҷӯён дар машғулиятҳои сотсиологияи тарбияи ҷисмонӣ ва варзиш маълумоти навро ба даст овардааст.

Дар охири рисола самтҳои ояндаи таҳқиқот оид ба масъалаи ташаккули фаъолияти мустақилонаи маърифатии донишҷӯён дар машғулиятҳои сотсиологияи тарбияи ҷисмонӣ ва варзиш муайян карда шудааст.

Рисолаба талаботи Низомномаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба додани дараҷаҳои илмӣ пурра мувофиқ буда, муаллифи он Давлятбоева Сарвиноз Абдумаликовна ба дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.01 – педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва маълумот (илмҳои педагогӣ) сазовор мебошад.

Муқарризи расмӣ, номзади илмҳои
педагогӣ, дотсент, мудири кафедраи
тарбияи ҷисмонӣ ва дифои шахрвандии
Донишгоҳи давлатии омӯзгории
Тоҷикистон ба номи С. Айни

Намозов Т. Б.

28.05.2021

СУРОҒА: шаҳри Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 121.

Тамос: Тел.: (+992) 224-55-16, (+992 (37) 224-13-83, моб. (+992) 93-864-76-29. E-mail: info@tgpu.tj

“Имзои Т. Б. Намозовро тасдиқ мекунам.”

Сардори Раёсати кадрҳои вақорҳои
махсуси ДДОТ ба номи С. Айни

Д.К. Назаров